

L'Esquella de la Torratxa

Any XLI :: Número 2126

15 cèntims = Atrassats 30

Barcelona, 10 d'Octubre de 1919

QUIXOT-AMADO, A MONTJUIC

—Sembla mentida que jo hagi arribat a pacificar tot això!..—

Vapors TAYÀ

Servei bisetmanal entre BARCELONA i GÈNOVA per vapors rapidíssims de gran luxe

VAPOR CAPITÀ REVUELTA

SORTIDES. — De Barcelona: Els dimecres a la 1 de la tarda. — De Gènova: Els dissabtes a la 1 de la tarda

Gran confort - Servei restaurant de primer ordre - Concert en els menjars - Perruqueria - Manicura - Quartos de bany, & &

VAPOR TERESA TAYÀ

SORTIDES. — De Barcelona: Els dissabtes a les 7 de la tarda. — De Gènova: Els dimecres a les 7 de la tarda

Per a informes dirigir-se a les oficines

FILLS DE JOSEP TAYÀ, S. en C.

Josep A. Clavé, 2. — Telèfons 841-A., 3026-A., 5506-A., 5507-A. — BARCELONA

EN MADRID: Conde Xiquena, 8

EN GÈNOVA: Carpi & Figli (Portici Vittorio Emanuele)

CAÇADORS!

Les millors espadanyes més ben construïdes, sòlides i còmodes, per a caça, camp i tennis, són les que fabrica la casa

BORNAS Hospital, 24, ent.
BARCELONA

Vendes al engròs i a la menuda - Expedicions a províncies

Bloks Notes

a DEU cèntims

BAZAR UNIÓN Unió, n.º 3
BARCELONA

El mejor disolvente de los uratos
Acapala de las vías urinarias
Ósticos nefríticos
Reuma articular
Nefritis
Rifos
Gota

UROMETINA
LAMBIOLE
S. NAVARRO

pipase
tableta expi-
ativa. Muestras
a los señores médicos
Agte gen.: S. NAVARRO
Rambla del Centro, 8 y 10-Barcelona

SOLER i TORRA GERMANS

BANQUERS

VALORS :: CUPONS :: GIROS :: CANVI

Des del 14 del corrent pagarem el cupó núm. 32 de la «Sociedad Anónima FOMENTO DE OBRAS Y CONSTRUCCIONES» a raó de 15 ptes. lliure de IMPOST Y COMISSIÓ

Rambla d'Estudis, 13 i Bonsuccés, 1

Antoni López

IMPRESSOR

Treballs de luxe i econòmics,
comercials, edicions,
e impressions de totes menes

Olm, 8. — BARCELONA

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
Llibreria Espanyola- Rambla del Mig, 20
BARCELONA

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:
Fora de Barcelona:
Espanya: trimestre 3 ptes., Estranger, 5

IMPERIALISMES

Un amic ens explicava que un dia a l'Ateneu de Madrid va conèixer i sentir parlar a En Moret. Ja era molt vell, però encara conservava l'eloqüència a la castellana. La gent se l'escollia embaudalida, i a l'acabar tots ponderaven aquella bella paraula que feia quaranta anys que sentien. I deia el nostre amic: «Tothom parlava d'En Moret com si fos un jove, com si anessin dient: Aquest xicot té una esplèndida facilitat oratòria. Farà carrera, farà carrera...»

Volia significar que a Madrid la fama que s'obté se conserva fresca i intangible, i que an allí els homes no's renoven, perquè el Moret de 1905, és admirat com el Moret de 1880. Mentre que aquí... Aquí nosaltres no ens en adonem, però Catalunya és com una fàbrica d'homes famosos, com una incubadora de popularitats. Catalunya cada any pareix un home nou i desseguida torna a estar en estat interessant. Devegades té bessonada. Com ara...

Els regionalistes havien agotat la llista de les seves glòries. En Lerroux també. El partit republicà havia portat a l'Alomar i En Layret. Catalunya semblava exausta. I de sobte, ja hem dit, bessonada. De sobte apareixen En Pestaña i En Seguí, i Madrid omple els diaris amb els seus noms, i com uns apòstols arroceguen les multituds madrilenyes. Mai cap català ha aconseguit posar el seu segell damunt la cort com aquests homes. Però En Pestaña no és català—s'objectarà. Certament, més principi volen les coses, i En Pestaña després de pronunciar en el seu discurs unes paraules catalanes, digué. Us les traduiré, ja que no sabeu el català. Després ponderant les haçanyes catalanistes, amb un orgull que hauria comogut a En Puig i Cadafalch, cridà: A Catalunya som així. Ademés, al seu costat hi era En Seguí, el super-nos, el més bell exemplar d'obrer que el nostre mostruari sindicalista podia portar a la plaça de Madrid. Li podríem dir el Ben Plantat i fer una altra filosofia de la raça. Alt,

sanguíni, murriós i mesurat, era tot el mediterrani. Si fos torero eclipsaria la fama del «Fabrilo». I a un home que pot ésser el Jehovà d'Espanya fent i desfent la llum, decretant o sospenent el treball, l'anomenem familiarment «el noi». Bé és veritat que segons la darrera pensada hom, contesta: s'acostuma a senyalar amb noms amicals a les nostres glories. L'Ortega i Gasset és «En Pepe»; Eugeni d'Ors, «En Xenius»; En Salvador Seguí, «el noi».

Si jo fos de l'«Unió Catalanista» manaria içar bandera commemorant la victòria de Catalunya. Perquè el sindicalisme ha esdevingut la nova solidaritat catalana. En Pestaña ha substituït a En Salmerón i En Seguí a En Cambó. Es una solidaritat sense estètica perfectiva, d'homes i no de partits, que va contra totes les lleis de jurisdiccions, començant per la llei de jurisdicció dels amos. Quan la d'antany, qualsevol veu amiga que sortia de qualsevol poblet d'Espanya semblava que rebíem la veu d'un profeta. Doncs ara, cridaran totes les veus dels pobres. Tot el que no tingui dugues pessetes serà solidari de la nova solidaritat.

Qui sap, senyor, qui sap, si l'autonomia no ens serà donada per l'acció d'aquests homes! Figureu-vos que el «Noi del Sucre» declarés convenient per al proletariat constituir un estat català, on els obrers dictessin les lleis, un laboratori social, que enviés per Espanya les experiències, com els patrons envien els seus panyos. Si no ens era otorgada, no caminarien els trens, no s'extreuria carbó, no's treballaria el ferro, no's posaria la mà en cap eina. Tot per Catalunya... I aleshores fóra fàcil que la «Lliga» no la volgués, l'autonomia.

Avui l'obsessió de Madrid són els catalans. Tornem a fer de Piamonte, de Piamonte sindicalista. Tornem a manar damunt Castella. Si tinguéssim poder, fariem rebre amb banderes catalanes a En Seguí i a En Pestaña, els hi donariem un àpet patriòtic en el Parc Güell, servit per En Regás, i proposariem la seva entrada en la secció de ciències socials de l'Institut d'Estudis.

PARADOX

Aquest número ha sigut revisat
per la censura governativa

MUNICIPALES CA

L'«Estevisme» a l'Ajuntament

A CAU...
D'ORELLA

Alguns dels elements que solen seguir amb atenció la marxa dels assumptes municipals, s'ocupen ja uns dies de cercar successor al senyor Durán i Ventosa, cap de la minoria regionalista consistorial. El mandat del senyor Durán, expira, com se sap, a darrers de l'any que som. En virtut d'un precepte de caràcter legal, tirarà el senyor Durán uns mesos en el seu escó. Així i tot, pot dir-se toca la gestió del prohóm regionalista el seu terme, doncs són comptats els dies que municipalment li queden.

El senyor Durán, portat per segon cop al Consistori, podrà reintegrar-se a casa seva amb la seguretat de que no li deu la Ciutat ni una malla de agrament. Amb tot i haver comptat amb una minoria nombrosa, disciplinada fins a l'excés, es destaca la gestió del cap regionalista per la seva esterilitat; per lo que en diem en bon català, «ni fer, ni deixar fer».

El càrrec que les circumstàncies polítiques conferiren al senyor Durán i Ventosa, és, certament, superior a la seva capacitat de botiguer; a les seves tretes de «leguleyo» i a les seves habilitats de polític de l'antiga escola.

L'esperit del senyor Durán i Ventosa vola sempre arran de terra. El seu ideal és migrat. La seva concepció de la Ciutat no va més enllà de la Plaça de Sant Jaume. La seva petitesa de mires, el concepte que té de l'administració, l'incapaciten per a figurar en un Municipi de la importància del de Barcelona.

En la darrera sessió ha posat el senyor Durán i Ventosa de manifest—i per centèsima vegada—el seu criteri estret; la seva mira de burgès català, que és, com se sap, el pitjor dels burgesos haguts i per haver.

Se plantejà al Consistori el problema de si havia de concedir-se o no al personal de oficines el treball intensiu. La discussió sorgida al voltant d'aquest punt, l'aprofità el senyor Durán per a posar al descobert ço que com a polemista i home representatiu el caracteritza.

Debades per al senyor Durán—esclau de la corrent societària aixecada a Cà la Ciutat—gala de independència d'opinió i d'enteresa de caràcter enfront de la petició dels empleats. La seva decantada promesa no li estalvia el ridícol que suposa l'haver d'accedir a lo que's demana, sense que acompanyi a la concessió un gest de noble desprendiment; una actitud gallarda, capaç de confondre i desorientar a l'adversari.

Al veure's acorralat, impotent per a fer fer triomfar el seu criteri, podia el senyor Durán adoptar un canvi en el procediment, anant,—si calia—més enllà d'on els empleats demanaven.

Concreció del «estevisme» consistorial, preferí regatejar mitja hora de les que als empleats se fixen com a duració de la jornada.

En el cap de la minoria pot substituir al senyor Durán qualsevol salta-taulells.

Ni la «Lliga», ni Barcelona perdrien gran cosa en el canvi.

El nou marquès

Si fossim monàrquics i enemics de Catalunya, no voldríem que se'ns dongués cap títol de noblesa. Ja En Josep Carner ha dit que era com si se li col·loqués una llufa. No, dues llufes. Una enganxada per a que la gent vagi dient: «Guaiteu, guaiteu, el senyor comte», i una altra de imaginativa, i tan gran, que li agafa tota la seva vida.

El senyor Carulla fou primer un catedràtic «bon enfant» d'una divertida dialèctica i d'un llenguatge arbitrari. Per exemple. Descrivia una injecció i deia: «Si se injecta benoral en la arteria femoral de un animal, una de tres, o muere o perece». Aquesta és la dialèctica. Heu's aquí ara l'exemple del seu lèxic castellà. Un alumne és preguntat, mes titubeja i calla. Aleshores En Carulla, solemne, li diu: «Prosigad».

Aquestes anècdotes, que serien, si volguéssim, innumbrables, algú creurà que són excessives, i nosaltres no podem oferir a la seva incredulitat més que testimonis verbals. Mes aquells que desitgin un testimoni documental, podem oferir-los-hi, res menys que la firma del senyor Carulla.

Hi han tres maneres oficials de firmar: amb tota la firma, amb mitja firma i amb rúbrica. El senyor Carulla usa, en els expedients universitaris, les tres formes de firmes, però quan posa la mitja firma—que és, com se sap, el cognom—ell la posa així: «Caru».

I per això ja li afegeixen al marquesat la mitja firma, tal com ell l'entén, i li diuen: «el senyor marquès de Caru».

Galanteria senatorial

S'aproxima l'obertura de les Corts, i enyorant la vida parlamentària desgranen els nostres polítics els divertits episodis que posaren en la monotonia de la seva labor. Aquesta vegada l'anècdota és senatorial.

Des dels temps de Roma fins als d'En Pich, els senadors han tingut sempre un aire de galanteria. Una galanteria de vell llibertí, una mica grotesca, però lo cert és que un senador, literariament, frueix d'una llegenda donjoanesca superior a la dels diputats.

El senador català, que ens ofereix aquest «potin», parlà una tarde suaument i amb tota la correcció possible, malgrat el seu radicalisme. Les tribunes del Senat són baixes, i des del seu escó veia, insinuant-se en la penombra, a una dama. El senador català comença a adreçar el seu discurs a la dama incògnita, com si fos una trova, i la dama, fixos en ell els ulls, inicià un somriure, invitació al vals.

Acabat el discurs, la dama deixà la tribuna. El senador deixà el saló. Mes la dama s'havia fos. On seria? Perquè, de l'edifici, no havia sortit encara. I el senador començà les seves investigacions, fins que arribat davant del departament higiènic, va escoltar un soroll de faldi-

JUST

RESULTAT D'AQUELLES PLUGES SETEMBRINES...

Sa Magestat el Rovelló.

lles, un *frou-frou* de sedes, la musica divina que acompanya a la femina «chic».

El senador esperà, frisós. Se va obrir la porta. El cor del senador esperà, bategant, l'aparició de la dama. I solemne, fastuós, amb la serenitat en el rostre de l'home que havia posat fi a una molèstia, aparegué el senyor arquebisbe de Granada.

El petit Miranius corre a donar una mala nova a la seva mare.

—Mama!... mama!... Al pot de la llet hi ha caigut un ratolinet.

—Com!... I aral... I no l'has tret?

—No. Hi he ficat el gat per a que el tregui.

COMÈDIA

Jo hi fet el cego, el sord, el mut i el tonto,
i sempre que així hi fet un paperot
la sort i la riquesa jo mai conto
que hagin format amb mi tan bell complot.

Això m'ha convençut de què per viure
és precis sapigué interpretar bé
en l'auca de cada hu els papers de riure
com els de fer plorar, al més serè.

El món és l'escenari de la vida
i tots els ésser humans són els actors,
i ai! del qui a la comèdia no don brida,
que no cerqui pas glòries, bens, ni honors.

VÍCTOR CANIGÓ

UNA FESTA PATRIOTICA A L'ARGENTINA

Els catalans de Buenos Aires

ORGANITZADA pel popular i importantíssim centre cultural «Casal Català», el dia 2 del passat agost degué celebrar-se en el magnífic teatre «Prince George's Hall» de Buenos Aires (R. Argentina), la primera *Festa Nacional Catalana*, en qual programa hi figurava una representació teatral, dances i cançons de la nostra terra.

Del interessant llibret commemoratiu de l'aital festa, retallem uns quants paragrafs explicatius de «El perquè de la nostra festa». Els bons i entusiastes catalanistes residents a l'Argentina s'expliquen així:

«Qui més qui menys ha viscut les lluites que per l'assoliment del nostre Ideal de renovació s'han anat succeint en la nostra terra; tots hem sentit de prop el batejar de l'ànima de la nostra Catalunya quan en els moments de perill i enardits per l'amor a la seva llibertat, ha llençat als quatre vents els seus crits de protesta que a través dels anys han anat fent-se cada volta més potents i menaçadors.

»Tots hem sofert i hem vist sofrir la persecució indigna de la premsa que en la nostra parla ha predicat i sostingut els nostres Ideals...

»Tots hem vist perseguir i empresonar als que amb la veritat als llavis i l'amor al cor s'han constituït en apòstols del Sant Ideal de la Llibertat; agredits covarda i traïdorament pel mateix poble, venut a l'odi de propis i estranys; pagant-ho amb l'exili altres; sofrint les penes imposades els que per llur dissort no han pogut fer altra cosa que entregar-se a les condemnes inexorables d'un tribunal inconscient del nou braó que pendrien, un cop complertes, les llurs doctrines de renovació i de justícia...

»...I així ha sigut, els que no hem viscut els darrers moments d'enervament patriòtic hem respirat a ple pulmó al rebre les noves que d'enllà del mar han arribat fins a nosaltres; noves que ens han fet somniar amb una esperança de realitat no llunyana. Amb veritable frisança hem seguit els darrers esdeveniments polítics de la nostra terra, i en els nostres cors hi ha florit un *Ara!!* que encara els llavis no han pogut pronunciar.

»I al celebrar festes com les que anem a instituir els catalans d'Amèrica a Buenos Aires, dediquem una pregària íntima, molt íntima, a la nostra ànima que no ha desarrelat encara de la nostra

Catalunya on nasqué, i que no desarrelarà mentres visquem...

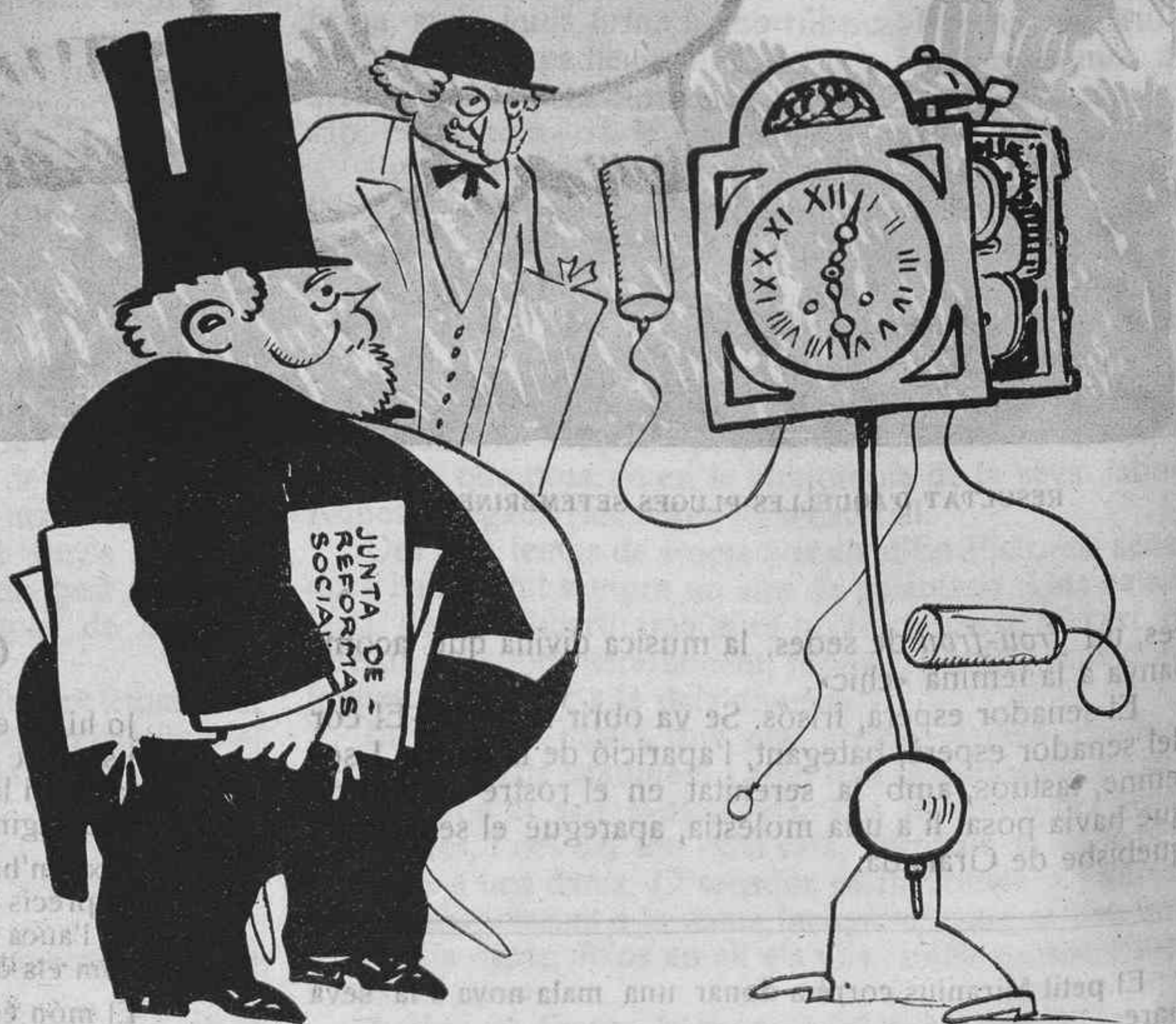
»...I per ells, pels nostres germans que lluiten al peu del canó; que són vexats i odiats per llurs enemics, perseguits i difamats com en els temps en que visquérem nosaltres aquells moments de suprema lluita, els serà un consol, el saber-se recordats i els donarà més braó i més fermesa...

»...que també depèn de nosaltres, el que el crit d'*Ara!!* nascut tantes voltes en els nostres cors, pugui ferir l'aire, potent i triomfant en temps no llunyà.

»Recordem a la nostra Catalunya on molts hi tenim encara les nostres mares que ens enyoren. Vegeu-la plorar el seu esclavatge! Ja que altra cosa no podem fer per a la seva lliberació, fem-li ofrena, per uns moments, dels nostres records, dels nostres respirs, dels nostres entusiasmes, de la nostra vida tota.»

Pel seu exaltament patriòtic, el plat fort de tan simpàtica festa fou la funció teatral donada pels estudiosos artistes de la secció d'Art Escènic de l'esmentat «Casal», representant-se el valent episodi dramàtic *Els Segadors de Polònia*, que com no ignoren els nostres llegidors és obra de «doble intenció», de la qual els nacionalistes del «Casal Català» de Buenos Aires parlen en el mateix programa amb paraules d'emocionant admiració; paraules que no podem resistir de transcriure, encara que constitueixen un elogi per a l'autor, que és un company de casa a qui temem ferir amb el *bombo*, perquè és un xicot de pell molt fina.

«Aquesta obra—diuen—fou estrenada al «Teatro Español», de Barcelona, en 1912, amb un èxit gran i sorollós.

UNA EXCEPCIÓ QUE S'IMPOSA

El Rellojge.—I jo com ho faré, pobre de mi, per a treballar només vuit hores.

L'INTEL·LIGENT PRIMER ACTOR ERNEST VILCHES EN TRES DE LES SEVES CREACIONS

En Franz Hallers

En Los Gabrieles

En El amigo Teddy

»Digne germà del *Jordi Erin*, té la mateixa noblesa, austeritat de tons i harmonia severa.

»Una càlida sang de patriotisme circula per les seves estrofes; tot un passat hi batega amb força i un futur gloriós lluita per a manifestar-se.

»Les paraules venen com de lluny, dites de molt endintre; no el moment actual, sinó el d'ahir i el de demà lluiten i s'abraonen.

»El públic que assistí a l'estrena d'aquesta obra, l'escoltà amb religiós silenci i visqué, identificant-se amb l'autor, les supremes vibracions d'heroisme i patriotisme que l'obra n'és rublerta, prenent-les com a pròpies de la nostra terra, ja que així són dites, doncs no ha sigut mai possible a Catalunya cantar en l'escena cap himne a la llibertat perduda, amb el seu propi nom, per ésser considerat pels representants del govern d'Espanya com atemptatori a llurs principis de *integritat nacional*.

»Creiem que el públic de Buenos Aires rebrà l'esmentada producció amb el mateix entusiasme patriòtic que la rebé el públic de Barcelona el dia de la seva estrena.»

Lletra als "papais"

Estimats quatre pares (Dos de meus i dos d'En Peret): Ja som a Barcelona i potser que més valdria que no ens haguéssim acostat mai an aquesta ciutat.

Sabreu que aquí plou com no he vist ploure mai en la vida. I lo més molest és que plou i fa sol. En Peret (que és un pocasolta) aquest dematí, al llevar-nos i mirant

impertinent com me pentinava amb l'ull dret, i al carrer amb el sinistre, se m'ha posat a cantar:

Plou i fa sol.

Les bruixes se pentinen.

I jo, mare, no'n sóc cap de bruixa, ja ho sabeu vos ben bé. Vui ésser una bona esposa, com crec sigui una bona filla. I el mal és que en aquesta terra de Barcelona no pot ésser. Si tingués una paella i unes graelles, i olletes i foc encara... però aquí no hi ha res. Ni fòtils, ni pollastres, ni conills.

Pensareu, potser, que só afollada. I no; aquí qui s'afolla són els indígenes (això no vol dir indios, sinó naturals) que ara no volen menjar ni deixar menjar als altres.

Creureu que a la fonda no ens donen menjar? No hi val aquell seductor:

—Pagant lo que sigui!

Res! Aquí no mengen més que els capellans a l'hora de dir missa. Els demés fan vaga, uns de cuinar i els altres de menjar.

En Peret no fa més que badallar tot lo dia i servidora no pot tenir-li a punt el sopar, perquè aquí una no pot valdre's. Tinc moltes ganes de tornar a ésser aquí.

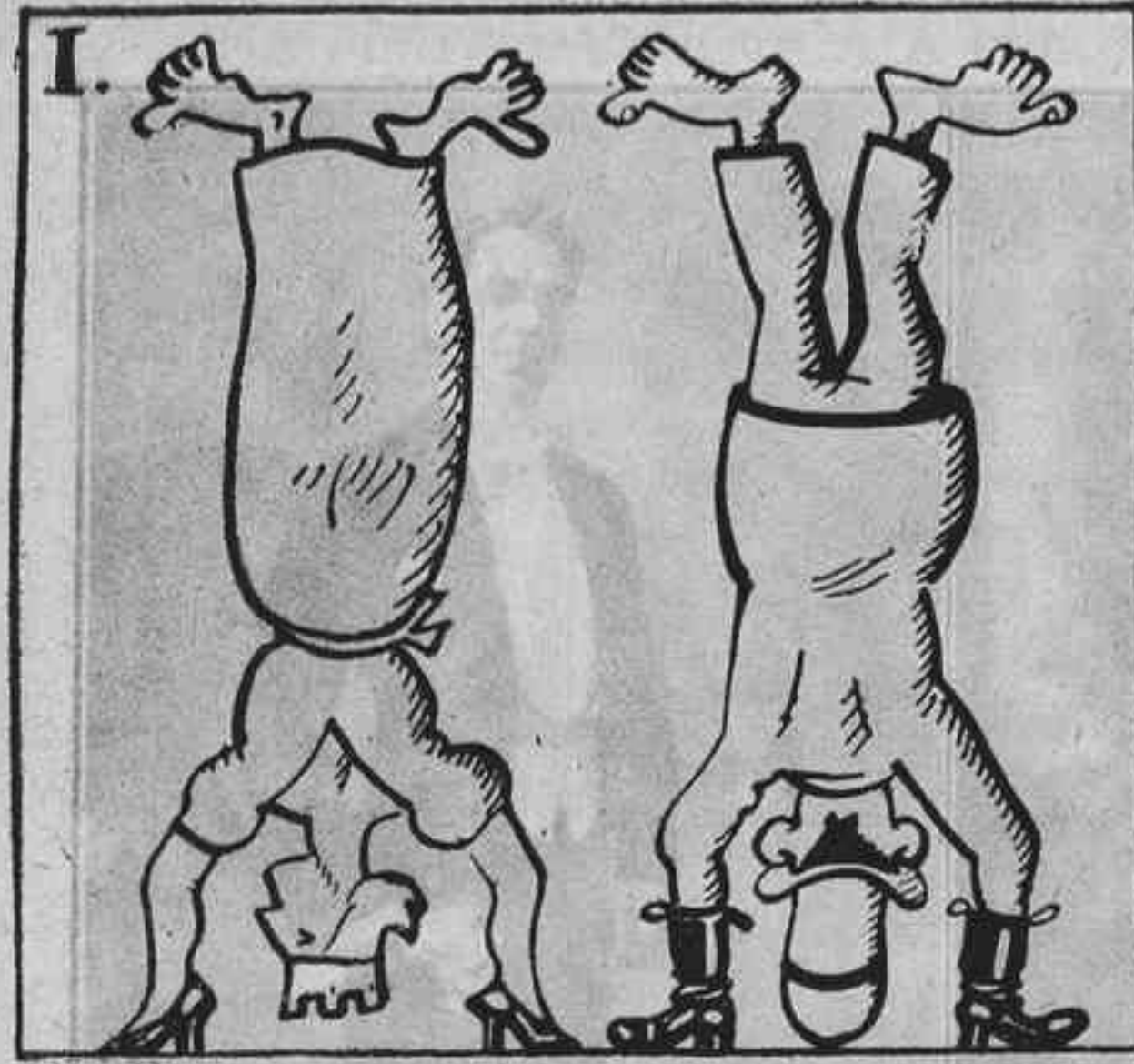
Plou novament, com si el cel s'hagués obert, i En Peret no torna. Se'n ha anat amb uns amics i crec que són al concert.

Paciència, mil records i petons.

LAIETA

P. D.

Plou, són les quatre de la matinada. Si fes sol potser si que es pentinarien les bruixes i dalt d'una escombra anirien al concert.

1. Con las botas en las manos y las piernas hacia arriba van andando los humanos.

2. —¡Lo que pesas, compañero!... —Arre, borrico, o te atizo, que ahora soy yo el cochero.

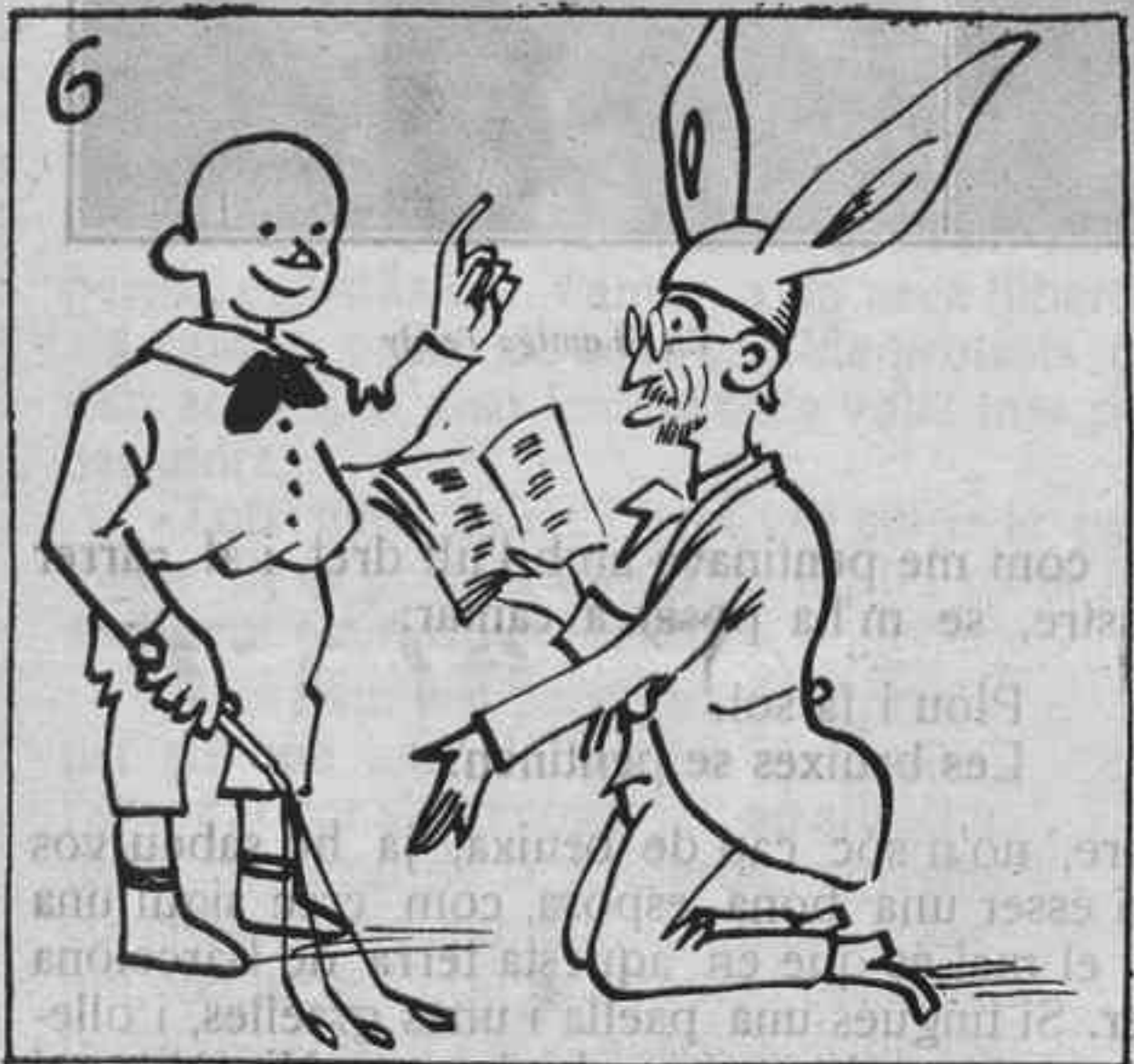
3. —¡Oh, señor de tomo y lomo! .. Mientras tu estás enjaulado yo me divierto como.

4. La mujer le pega al hombre y el hombre está arrodillado y está sin saber en donde.

5. Y exclama otro buen señor —¡Maldita la suerte negra, las botas son de color!

6. —Hoy te quedas castigado. No irás a casa a comer ni aquí probarás bocado.

7. El señorito y el ama se van a la Boquería (La criada se queda en cama).

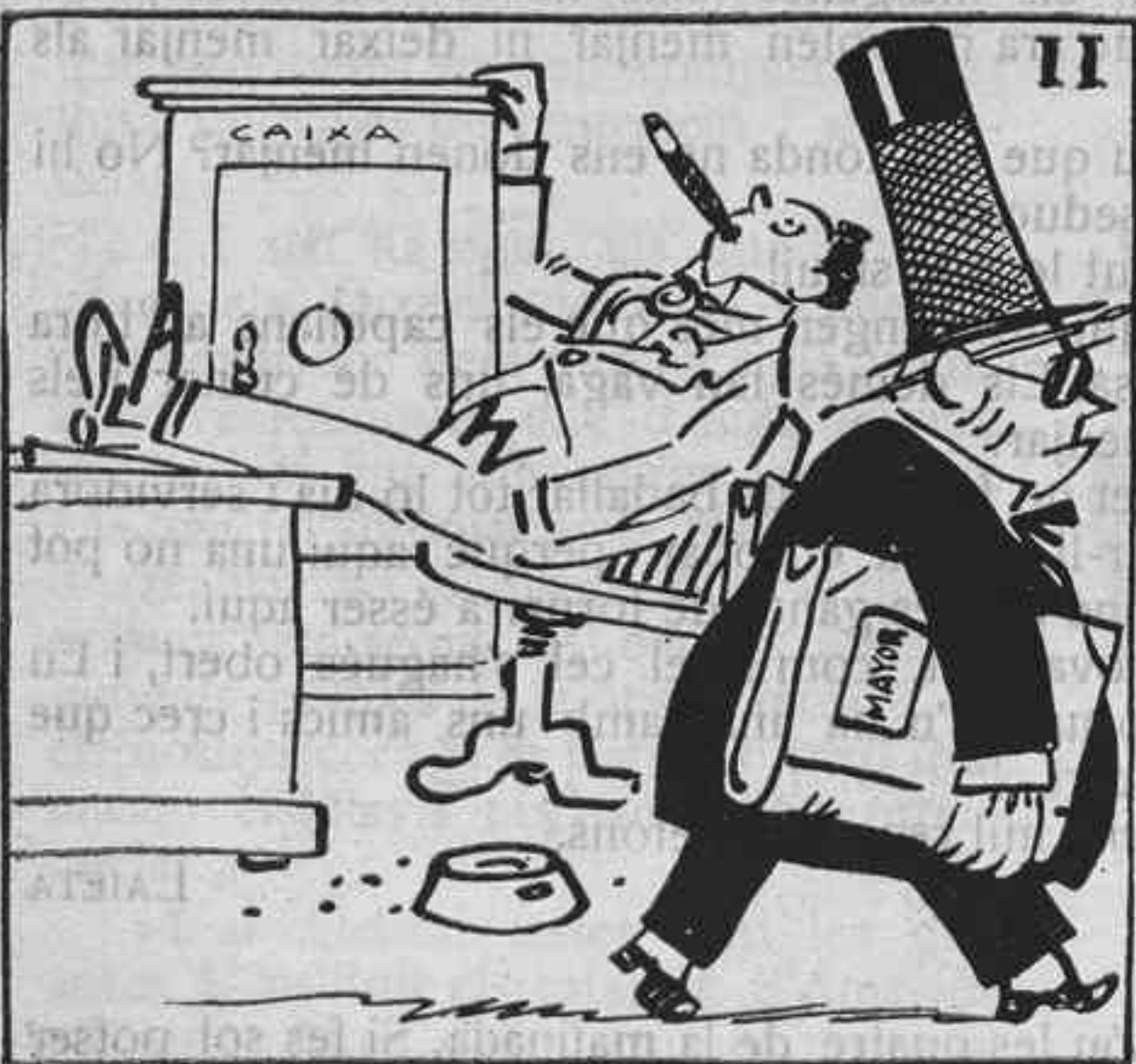
8. Mientras barre la acera el dueño el piaga del aprendiz lee el «Brusi» con gran empeño.

9. —¡Muy buenas las pase usted!— dice el amo a la portera; y ella exclama—Està molt bé

10. —¡Qué breva fumas, salero! Cuando tires la burilla, avísame, compañero.

11. —¡Oh, qué suerte, el fenedor!... Los libros los lleva el amo y él de la caja es señor.

12. —¡A la orden, general! Las rarezas de la vida hoy son cosa natural.

13. Es muy duro lo que ves, y sin embargo es posible porque el mundo está al revés.

14. —¡Caramba que bien se vá!— dice el ama y él responde: —Después te daré mamá.

15. —Hasta hoy me has hecho bailar de hambre?... Pues yo te haré desde hoy de rabia saltar.

INTERVIU (?)

amb don Josep Santpere

N el precís moment que entro al camerino del *Coquelin* del *Paralelo* la manicura arreglava les mans del gran artista, mans divines que l'hi han salvat més d'una *bufa*. El quarto del *Coquelin* és com pocs n'he vist; sols veient-lo es dedueix que la *eminència* del *Paralelo* és persona ordenada i metòdica. Per

cada coseta un lloc designat i classificat, encara que en el precís moment que entro, al lloc on hi havia d'haver el tinter hi tenia una sabata. El gran actor, com *ageni*, ha convertit son quarto en una cuina de pagès. Al veure'm es retirà la manicura, i després d'una encaixada de mà començarem la conversa.

—Digui, quin concepte té del teatre?

—Per a mi el teatre és un veritable sacerdoti, el teatre el prenc en sèrio, no hi puc sofrir bromes ni paraules malsonantes. Teatre que jo dirigeixo és un veritable exemple de modals i bona criança.

(Surt a la porta del quarto i crida: «Noies veniu que hi ha... vianda frescal...».)

—L'Empresa el tracta bé, el considera?

—Ja veurà, tocant al sòu em considera més que no em mereixo. Ara tocant la part artística o sigui de direcció, estic molt, però molt disgustat, per les moltes vegades que l'Empresa em deixa, davant dels meus companys, més petit que un pèsol, esmenant-me constantment la plana.

—I vostè consent tal cosa?

—Penso que lo millor és callar... i esperar el dilluns.

—Què me'n diu de les competències.

—No me'n parli. Es graciós lo que diu la *Duse de les camises*, que ens farà plegar. Jo li asseguro, que a la seva temporada li passarà com al seu teatre, que no l'ha pogut acabar.

—Vostè creu que no durarà?

—Té vida per a poques setmanes. Nosaltres en sabem més, i la matarem a mida que fem quinze estrenes setmanals i donguem dotze actes per funció. Creguim que tant a la *Duse* com an en *Dallonses* els farem sortir fum del cap.

—I digui, ja feren les paus amb *La Veu*?

—De cap manera, no tinc perquè rebaixar-me. Ja deu haver vist que no vaig contestar ni amb un petit remittit. *La Veu* per a mi és inofensiva i el meu art els vé molt gran.

—Amb quina actriu prefereix compartir el seu treball?

—Dec dir-li la veritat: amb la Jordi. Encara que estiguem en competència li tinc de fer justícia. La Jordi és la única actriu del vodevill. (Això no ho posi, que'm portaria sèrios disgustos a la companyia).

—Què pensa del sindicat teatral?

—No'm preocupa, jo ja guanyo prou. Ademés, no tinc temps per a res; l'estudi m'absorbeix la meitat de la meua vida. Comprenc que el còmic que no estudia no pot fer res de bo dintre de l'art teatral.

—Vostè gastarà molt, en vestir?

—Moltíssim; el vestir i la caracterització és, per a mi, un gasto fabulós.

—Passa molt temps per a caracteritzar-se?

—Molt; és la meua obsessió; jo he creat més de mil tipus tots tan diferents que han fet difícil, moltes vegades, que el públic em reconeigés.

—Què me'n diu del Teatre Català?

—Que a les mans d'En Giménez és un malalt que no té cura; és ben bé un mort.

En aquest moment el transpunte amb gran amabilitat diu: *Don José*, a escena.

Ens despedim amb una forta encaixada, preguntant-me vagi a visitar la seva llibreria.

—Vingui—em diu—li agradarà molt; tinc déu mil *tomos*, tots enquadrats i senetallar, li dic que fan molt de goig.

—Descuidi... que no vindré.

Surto, miro el rellotge, que marca dos quarts de tres de la matinada.

Encara no havien acabat la funció.

Visca la llibertat! Visquen les vuit hores!

RISTOL

SINDIQUEM-NOS

Els comedians de Madrid, i segons tenim entès, els de Barcelona, estan a punt de sindicar-se. Els maquinistes fa temps que ho estaven. Els acomodadors creiem que també. Els autors varen ésser dels primers. Els revenedors deuen estar que de què, i el públic que paga, segons diuen, es prepara, i fa bè, d'entrar en lluita. El sindicalisme està tan de moda, que aviat per a veure un esquirolo l'hauré de veure dissecat dintre d'una vitrina... zoològica.

Això de que tothom se sindicui fa por a la gent que's diu prudent, i en farà fins que sien del gremi, fins que sien afiliats a la federació dels prudents, que es titularà la S. D. P., essent així que hauria de comprendre's que com més serem... no és que riguem més, però més ens repartirem el susto.

Nosaltres, encara que mals sociòlegs, creiem que com més se sindicui, més aviat vindrà l'equilibri, i que essent-hi tots, ningú es podrà plànyer; que lo que avui en diem «lluita de classes», acabarà, senzillament, per ésser tots «classe sindicada», i un cop tots classe, amb iguals drets de protesta, de demanda, de resistència o de mans caigudes, tot tornarà an aquell nivell que permet la nivellació, que podem gaudir an aquest planeta.

Si els sindicats tan sols fossin uns quants, allavors si que sempre guanyarien. La unió faria la força d'aquests quants i als desunits els tocaria el perdre... però el jorn proper en que el sindicalisme estigui tan generalitzat que tots n'estiguem, serà lo mateix que no n'estés ningú... i viceversa.

Lo que abans era força d'un contra un i un contra dos, serà la força d'un escamot contra un altre i aquest contra dos, i els dos contra els altres... i estem en paus. Els sin-

SINDICALISTES

—Què vol dir les vuit hores!... Es massa, vuit!... Nosaltres només en treballem mitja,... i encara hi fem el trago.

dicats, per a fer comèdies, tindran que tractar amb els que escolten, els que escolten amb les empreses, les empreses amb els obrers, aquests i aquells amb els de més enllà, amb la unió de totes les claques (La Confederació de la Claque), que també formarà un sindicat per a graduar l'aplaudiment o engegar la xiulada màxima... El sindicament no serà més que uns quants ceros darrera un hù, i el tracte que abans era singular es pot dir que serà plural, i només hauran canviat que les xifres. Tots els que abans valien per cinc valdran per cinc cents, i compte rodó. «Jo vui tant.», «Té.», «Jo també.», «Tingui.» Suma, resta, i estem com estavem. Una gran força en manarà una altra. Tindrem les mateixes rodes que un rellotget, essent un gran rellotge... i com que tot seran grans forces, així que la balança social hagi baixat d'una banda, anirà baixant l'altre platet fins a quedar a l'antic nivell, amb la sola di-

ferència que així com abans a cada platet hi havia un quilo hi haurà un quintà, sumant les forces comunistes.

Lo que hi ha, que arribarà un moment que, com l'home es cansa de tot, l'evolució serà al revés. Aquell individualisme del Ibsen, que tant varen aplaudir els obrers an els teatres del «Gran Paralelo», que diu que l'home sols és conscient quan va sol... tornarà a renàixer: serà moda dessindicarse, i els primers tindran l'aventatge d'anar sols... i ja hi tornarem a ésser. Avui els còmics, posem per exemple, demà els autors, i després el públic, faran funcionar teatres lliures de indisciplina, i la llibertat farà tanta por com avui en fa el sindicalisme. Es dir, que els avui sindicats passaran a ésser esquirols... i rodi la bola societària.

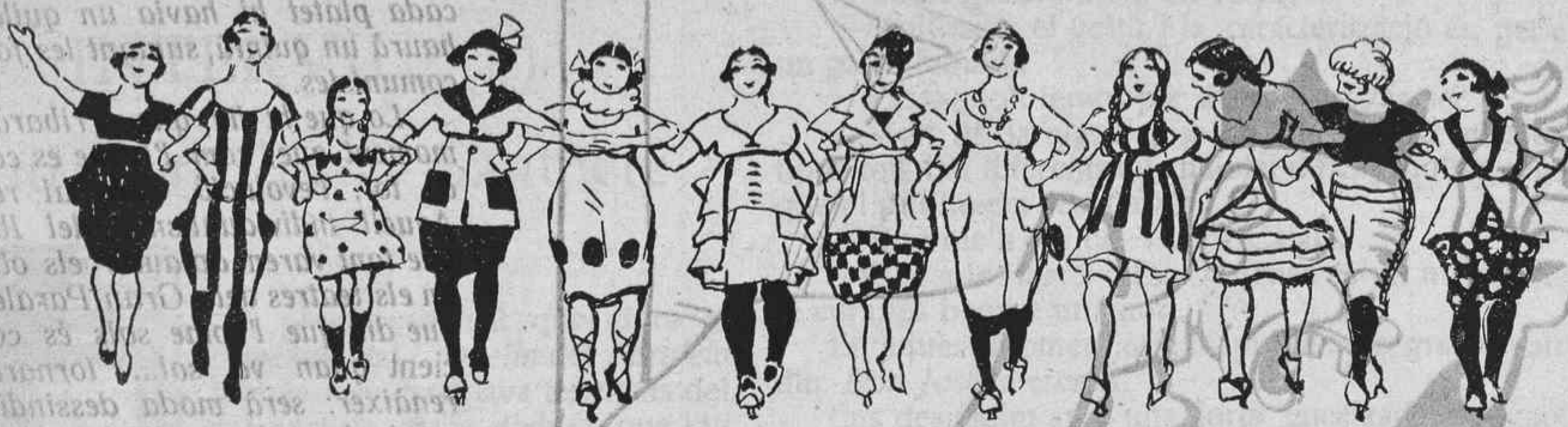
Per dissort, ai!, hi haurà una classe (i qui diu una diu més de una), o sien els pintors de quadros, que tant serà que ens unim com no, que ens acoblem com que ens descoblem, que anem junts com mal avinguts. Les coses espirituals no podran ésser mai reglamentades i l'espiritualisme ha de quebrar. Contra el jornal mínim del pintor hi ha el jornal màxim del no vendre. An aquest joc, c sia balançeig, de la oferta i la demanda, com diuen els estadistes, podríem arribar-nos a unir els que faríem la oferta, però encara s'unirien més els que no ens faran la demanda, i ja podem anar vagant, o donar-nos a pinzells caiguts, que un cop un pinzell caigut no hi ha qui el culli.

La pintura, la poesia, fins la novel·la, fins la filosofia, no són rengló de subsistències, així és que no han de subsistir. Tothom se'n pot estar, i se'n estaran. I de valent que se'n estaran! I això que avui en diem artistes, només servirem per a una cosa: per a que els Sindicats Generals dels Escullits de la Democràcia ens facin aguantar la capa, llogant-nos un pis social, i amb l'excusa de les Arts hi hagi la Timba Sindicada, o sia L. A. S. de la V. A. E. P., etcètera, etcètera.

XARAU

El dia 31 d'aquest mes, se publicarà un número Extraordinari de L'ESQUELLA commemoratiu de la diada dels MORTS.

Ho advertim als nostres estimats col·laboradors, per si tenen a bé enviar-nos ràpidament algun original sobre aqueix tema.

—Ansia, noies, que l'unió fa la força.

El guàrdia —¡Adiós salerosa!... ¿Es usted la del-e gada?... Pues está usted bastante gordita.

—Que l'acabi de vestir el bisbe, senyora, que han tocat les set.

—Si no'ns apugen sis rals, llençarem les estisores i l'agulla i els didals.

—Me l'he posat al cap; així no'm pesa tant.
—Si, però anant tant mudada, ara et farem pagar cuota doble.

LES MODISTES SE SINDIQUEN

LICEO

S'activen ràpidament els treballs per a la pròxima temporada d'òpera.

Sembla que la inauguració tindrà lloc a darrers del pròxim novembre, amb el debut d'una notabilíssima companyia.

Durant l'hivern se posaran tres obres grosses del repertori wagnerià. Se diu que aqueixes obres seran *Tristan i Isolda*, *Els Mestres Cantaires* i *La Walkyria*.

Un aconteximent serà també l'estrena o reproducció de *La Dolores* d'En Bretón, que serà cantada en castellà.

Per a la primavera s'anuncia la primera representació de *La dama desconocida*, dels senyors Borrás i del Campo.

Entre'ls cantants hi figuren notabilíssims artistes: la Bori, la Campiña, la Poli-Randaccio, la Borghi, En Palet, En Lassale, En Rousselière, En Crabbé i les simpàtiques i intel·ligents Capsir i Lahowska.

S'inaugurarà amb la famosa òpera *Ivan el Terrible* i s'estrenaran també *Balada de Carnaval*, *Lo monjo negre* i *Bohemios*.

Empresa, Mestres.

Mestre concertador, Guarnieri.

Ah!... I és fàcil que vingui el mestre Charpentier a dirigir la seva *Louise*.

ROMEA

Inauguració de temporada i estrena d'un poema dramàtic d'En Josep M.ª Sagarra, no tingué res d'extrany que el teatre es vegés quasi atapeït.

Abans d'alçar-se la cortina tothom estava ja assegut en el seu lloc, i un *psssssst!* perllongat, d'espectació, remorejà per la sala al encendre's les bombetes de la «bateria». Al cap de dos minuts ens trobavem en plè *Dijous Sant*.

I quina impressió n'havem tret de la darrera producció d'En Sagarra?... Que és una magnífica obra literària, però que, teatralment, li manquen moltes qualitats per a arribar al públic. El mateix argument realista, escabros, el mateix ambient, els mateixos personatges i fins el mateix simbolisme una mica emboirat, en mans d'un autor expert haurien servit per a crear un drama viu, mogut, interessant.

Està bé que's vulgui ésser «sincer», que's tiri a desterrar de l'escena els efectismes, «latiguillos» i finals d'acte; però d'això a desdenyar la tasca de construir escenes que podrien resultar bellament artístiques i emocionants, deixant de recó la picardia i la manya dels veritables autors dramàtics, hi va molta diferència. Fa l'efecte, senzillament, que En Sagarra, tan enamorat d'aqueix gènere poemàtic, no hagi arribat a capir que els èxits de Sem Benelli, Rostand i D'Annunzio estan, precisament, no en els versos robustos, ni en la vigrositat de llenguatge, ni menys en les idees originals i atrevides que aqueixos autors puguin exposar per la quantitat de poèta que destllen, sinó en la traça del comediògraf, en la picardia de l'home de teatre (*Figlia di Jorio*, *Princesse lointaine*, *Cena delle beffe*); i que si totes aqueixes coses, literatura i comediografia, no's combinen armònicament, se va de cap al fracàs. Per això *Dijous Sant* no arriba a emocionar ni a interessar, amb tot i sobrar-hi elements per a que interressi i emocionin. Ademés, l'obra resulta falsa, per culpa del llenguatge. Els hostalers no han parlat mai com acadèmics.

Cregui'ns, senyor Josep Maria, això no és teatre; els seus bons amics l'enganyen quan li diuen lo contrari; a vostè el faran malbé a còpia de «èxits triomfals», i nosaltres serem els primers en llamentar-ho. Miri que l'excesiva efusivitat

dels companys de penya perjudica. Vegi el que li va passar an En C. i a tants altres. No se'ls cregui massa als de la colla; pensi que quan vostè no és al davant parlen molt diferent. No's fixi amb altre conseller que amb el públic, i no el públic de l'estrena, ni el del diumenge a la tarda, ni el de la venerable «Tertúlia Catalanista», sinó aquell bon públic de la setzena representació, que és el més sincer i el més ingènuu, ademés que sap de què va.

Resumim: En Sagarra, que té envejables condicions per a anar endavant, ha fet una altra obra, però no ha fet encara «l'obra» que d'ell esperem. El tercer intent del jove i vigorós poeta no passa d'una sana intenció, però fallida pel que toca al cantó artístic teatral, que és pel cantó que s'han de jutjar les obres destinades a l'escena. Les lectures, a l'Ateneu. Els versos, sí, són robustos, ben construïts, sòlids, plens de modernitat, maragallejant i fent gala d'un lèxic catalanesc que dóna bo de sentir. Encara que nosaltres, en el teatre, preferim el vers lliure. L'endecasílab lliure potser no li hauria fet dir an En Sagarra: «em traven còsses amb els peus» com ho fa per a arrodonir una estrofa. Com tampoc diria en una escena eminentment dramàtica, quasi patètica: «Joan!... que t'agafa el tremolí!...» Això és induir als amics a la rialleta irònica, i això, conscientment, En Sagarra no ho hauria de permetre.

El debutant senyor Soler, en el paper de Joan, no acabà de conveçns. Diu perfectament; modula molt bé i lo que diu arriba arreu, però un hom se l'ha d'escoltar amb els ulls tancats. És la manera de no desil·lusionar-se. De totes maneres esperem que millorarà. En Giménez, excel·lent en el seu paper secundari; i les senyores Morera i Ortiz, i En Viñas i els altres molt passadors, menys En Bruguera, que ens semblà a la darrera escena bastant descentrat.

S'estrenà un decorat regular.

— Per a demà està anunciada l'estrena d'una comèdia en dos actes, *La primera flor*, d'un altre jove poeta, En J. Massó Ventós.

TÍVOLI

Ahí nit degué tenir lloc la inauguració de la sèrie de representacions d'òpera en francès, començant amb *Thais*, del mestre Massenet, que segons notícies és presentada amb un veritable devassall de luxe i bon gust.

Aqueixes excel·lències de presentació, decorat i vestuari es repetiran en les obres *Hamlet*, *Pelleas et Melisande*, *Ma-rouf sabater de El Caire* i *Parsifal*.

La setmana entrant donarem compte de tot lo vist i oït, afegint-hi els quatre comentaris crítics que se'ns hagin ocrregut.

GOYA

Demà, debut de la companyia Vilches, amb la comèdia *El corazón manda*, traducció d'En Vilaregut.

El quadre de personal és ben complet, figurant-hi com primera actriu l'estudiosa Irene López Heredia.

Porten un repertori d'obres extensíssim i ganes de treballar molt i bé, estrenant lo milloret que s'hagi fet de poc a Madrid i lo que's vagi fent.

Per altra banda, sàpiguen que l'amic Blasco ha posat a l'elegant sala del «Goya» tota mena de comoditats. Vaja, que serà el millor teatre de hivern.

ESPAÑOL

La funció inaugural constituí un èxit per a la senyora Jordi i demés companys, que la secundaren admirablement, encara que s'hi notava una mica lo de sempre: manca de ensaigs.

De *La Dame de chez Maxim*, molt ben traduïda pel senyor Moliné, no'n direm res perquè és obra consagrada.

Remarquem, doncs, solament que els actors del «Español» la juguen molt bé, i que com que's tracta d'obra molt divertida, plena de enginy i de substància, donarà entrades.

Bon profit a tots!

ESQUELLOTS

El número de L'ESQUELLA DE LA TORRATXA corresponent a la penúltima setmana ens fou denunciat.

Nostres llegidors pensaran estranyats: «De què serveix, doncs, la censura prèvia?»

Se veu que no serveix més que per al que an ells els convé.

L'objecte de la denúncia fou la làmina del davant que representava un senyor molt popular disfregat d'imatge del segle XIV portant un «niño» a la falda.

El fiscal diu que allò és injuriós pel senyor governador i escarnio per a la Verge de la Mercè, de la qual no se'n parla per a res enlloc.

Els censors s'excusen amb el bisbe.

Cal... Res de bisbes!... Coses dels pares de família de la «Defensa Social».

censura governativa

Els intensius.

Gran jòia entre els empleats municipals que han aconseguit la implantació, no ja de les vuit hores, que feia temps que les *dormien*, sinó la del treball intensiu.

De les vuit del matí a les dues de la tarda, i prou.

Sis hores de carrera de cap a la taula, no diguin, que ja és *sueño!*

A causa del mal temps se tingué de suspendre el concurs d'aviació anunciat pel diumenge.

Dels nou aviadors inscrits, no més se'n aixecaren tres.

Tres intrèpids que s'esmunyiren volant entre els núvols carregats d'aigua, amb perill de pendre mal.

Menos mal que s'hi jogaven una copa; una copa que s'emportà En Canudas, que estigué volant quarantasis minuts passant per Badalona, Sabadell, Terrassa i Tibidabo.

El concurs, el concurs gros, és clar, va ajornar-se per a un altre dia.

Donya *Menegilda* ho ha vingut observant aqueixos dies:

El jorn que manquen carns de bou, de xai, de vedella, als mercats de Barcelona, els bacallaners apugen les arengades.

Una arengada petita de les nomenades «de la costa», ha arribat a costar aqueixos dies 15 cèntims.

Ara sí que amb raó se'n poden dir costelles de barrill...

La Junta de Sanitat fa un grapat de dies que's preocupa de exterminar les rates.

Això rai.

Que faci tapar hermèticament les portes de la Casa de la Vila; un bon grapat de encenalls a dintre... i un misto dels del comte de Caralt.

Ben servits, com hi ha Déu, estigueren els forasters arribats el dilluns a Barcelona!

Fondes, restaurants, bars, tavernes de menjar, tot tancat!...

Teniu gana?... Beveu!... I molts se vegeren precisats a alimentar-se amb vi. O amb aigua de la que plovia a bots i a barrals.

I altres afamats anaren a la Boqueria i als demés mercats per a comprar-se carn i coure-se-la ells mateixos, i es trobaren que de carn tampoc no n'hi havia.

I es rosegaren els punys, i maleïren!

Ja era hora!...

Els alemanys del *Matadero de Gracia* han sigut embarcats cap a la seva terra.

En compensació, per això, acaba d'arribar un exèrcit de viatjants i corredors de cases alemanyes.

I váyase lo otro por lo uno.

Notes de Casa:

Del «Centre de Dependents de Girona» havem rebut un exemplar del Cartell d'uns Jocs Florals Infantils.

Del «Real Club Marítim» un programa de les Regates Nacionals a Vela que's celebraran al nostre Port del 19 al 26.

De l'Escola d'Art Dramàtic, una atenta invitació per a la sessió inaugural del curs, que tingué lloc al *Eldorado* diumenge al matí.

Foren aplaudits tots quants hi prengueren part, i molt particularment En Lluís Nicolau d'Oliver per sa interessant conferència, il·lustrada amb exemples escènics que agradaren força al nombrós públic que assistí a la festa.

Aigua, per l'amor de Déu!...

Aigua i tempestes de vent i de maldanys.

Inondacions greus a molts districtes d'Espanya.

Al menys servís per a rentar d'un cop les taques sagrades del Marroc.

Prou ens havem escarrassat uns i altres aconsellant al popular actor Santpere que s'aparti dels mals camins.

Tot és inútil!... I veritablement és llàstima que no hi hagi remei.

En Santpere i la seva colla s'han tornat masells.

Un vodevill que ara representen, *Les temptacions* de no sé què, és una indecència tan voluminosa, que fa vergonya de veure i d'escoltar.

I lo més trist és que ells, els actors, l'emporquen encara més amb gestes de burdell i *morcillas* de ca'l cansalader.

No hi ha dret, *Papitu*... Amb el públic s'hi juga, però no hi ha dret a defecar-s'hi.

Amb un altre «èxit» com aquest, s'armarà un desori al «Nuevo», que no us en aixecareu mai més ni tu, ni el *Tra-ga-niños*.

Se'ns ha fet avinent que la caricatura contra la «Asociación de la Prensa» que publicàvem en el nostre número de la setmana passada és a totes llums injusta.

Millor informats, podem rectificar aquella sàtira dient que els que l'altre dia dinaren amb el governador civil foren els periodistes de les Cases Barates.

Els periodistes de la «Asociación de la Prensa Diaria», la setmana passada... encara no hi havien dinat.

El pobre pagès acaba d'arribar i lo primer que se li acut, de vespres, és passejar-se per la Rambla.

Un gran lletrer lluminic —l'anunci del «Teatre Romea»— li crida l'atenció.

El pobre pagès llegeix:

AVUI, DIJOUS SANT

I lo primer que al pobre pagès se li acut és exclamar:

—Caram!... Sí que van errats de calendari, a Barcelona!

Se celebrà la *Festa de la Sardana*, però bastant mullada. I fou llàstima, perquè enguany l'entusiasme era gran.

Al matí hi hagué, com de costum, la visita a la Vila Joana, després dances populars, un banquet a Cà'l Rectorat i a la tarda vinga puntejar-la a la gran esplanada de Les Planes.

De nit, concert i ball a la Plaça de Catalunya.

Les noves sardanes estrenades, molt airoses i molt aixerrides.

Muy pronto aparecerá el libro indispensable a todas las clases sociales titulado:

EL AÑO EN LA MANO

Almanaque enciclopedia popular

DE LA
VIDA PRACTICA
PARA
1920

Santorales, Calendario perpetuo, Astronomía, Agenda practica Recetas, Memorandum, Meteorología, Sport, Teatro, Religión Culinaria, Inventos, Modas,

Una obra escénica completa, Resumen diario de todos los hechos notables, Bodas sensacionales, Progre-

sos de la aviación, Los monumentos de la guerra, Estadísticas americanas, Del armisticio a la Paz Páginas musicales, Agricultura, Economía doméstica, Curiosidades, Anécdotas cómicas, Muertos ilustres, Caricaturas, Consejos medicinales, Concursos, etc., etc.

PRECIOS: En rústica, 1'50 pesetas, encuadernado 2

La cuestión catalana desde el punto de vista español

ANTECEDENTES

Por Salvador Canals

Ptas. 6

Raresa bibliográfica

Exemplar únic

Ensaig històric sobre de vila de Banyoles

Per Pere Alsina i Torrent

Un tom 8.º relligat

Ptes. 45

Gramàtica elemental DE LA Llengua Catalana

Per A. Rovira i Virgili

Un tom

Ptes. 3

DICCIONARI

Català-Castellà & Castellà-Català

Per A. Rovira i Virgili

Ptes. 12

NOVÍSSIMA

Ortografia Catalana

Vocabulari ortogràfic per A. Rovira i Virgili

Un tom

Ptes. 2

PROXIMO A PUBLICARSE

Els cent millors contes còmics

TOMO 124

DE LA COLECCIÓN DIAMANTE

TITULADO: RICK, POR EDUARDO ZAMACOIS.

NOTA.—Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Gir Postal o bé en segells de franqueig al llibreter Antoni López, Rambla del Mig, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravíos, si no's remet, además, un ral per a certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebalxes.

